

ROMÂNĂ

ESEURI (SUBIECTUL 3)

MATERIAL ELABORAT CORESPUNZÂND
CERINTELOR DE BACALAUREAT 2016

© 2016 PRESSTERN SOLUTIONS

Cuprins după titluri

Alchimie de Marin Sorescu	2
Alexandru Lăpușeanul de Costache Negruzzi	5
Baltagul de Mihail Sadoveanu	11
Ciocnirea de Mircea Cărtărescu	17
De demult... de Octavian Goga	29
Din ceas, dedus... de Ion Barbu	32
Emoție de toamnă de Nichita Stănescu	35
Enigma Otiliei de George Călinescu.....	38
Eu nu strivesc corola de minuni a lumii de Lucian Blaga.....	44
Floare albastră de Mihai Eminescu.....	48
Flori de mucigai de Tudor Arghezi.....	52
În Grădina Ghetsemani de Vasile Voiculescu.....	56
Ion de Liviu Rebreanu	60
Iona de Marin Sorescu.....	66
Lacustră de George Bacovia	73
La țigănci de Mircea Eliade	77
Leoaică tânăr, iubirea de Nichita Stănescu	83
Luceafărul de Mihai Eminescu	87
Maitreyi de Mircea Eliade	94
Malul Siretului de Vasile Alecsandri.....	100
Moara cu noroc de Ioan Slavici	103
Moartea lui Fulger de George Coșbuc.....	108
Moromeții de Marin Preda	117
Odă (în metru antic) de Mihai Eminescu	124
O scrisoare pierdută de Ion Luca Caragiale	128
Plumb de George Bacovia	135
Povestea lui Harap-Alb de Ion Creangă.....	139
Revedere de Mihai Eminescu.....	145
Riga Crypto și Iapona Enigel de Ion Barbu.....	148
Sara pe deal de Mihai Eminescu	152
Testament de Tudor Arghezi.....	155
Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război de Camil Petrescu	159

Cuprins după autori

Camil Petrescu: Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război	159
Costache Negruzzi: Alexandru Lăpușneanul.....	5
George Bacovia: Lacustră.....	73
George Bacovia: Plumb	135
George Călinescu: Enigma Otiliei.....	38
George Coșbuc: Moartea lui Fulger.....	108
Ioan Slavici: Moara cu noroc.....	103
Ion Barbu: Din ceas, dedus... ..	32
Ion Barbu: Riga Crypto și Iapona Enigel	148
Ion Creangă: Povestea lui Harap-Alb.....	139
Ion Luca Caragiale: O scrisoare pierdută	128
Liviu Rebreanu: Ion	60
Lucian Blaga: Eu nu strivesc corola de minuni a lumii	44
Marin Preda: Moromeții.....	117
Marin Sorescu: Alchimie	2
Marin Sorescu: Iona.....	66
Mihai Eminescu: Floare albastră	48
Mihai Eminescu: Luceafărul	87
Mihai Eminescu: Odă (în metru antic)	124
Mihai Eminescu: Revedere	145
Mihai Eminescu: Sara pe deal.....	152
Mihail Sadoveanu: Baltagul.....	11
Mircea Cărtărescu: Ciocnirea.....	17
Mircea Eliade: La țigănci.....	77
Mircea Eliade: Maitreyi	94
Nichita Stănescu: Emoție de toamnă.....	35
Nichita Stănescu: Leoaică tânăr, iubirea	83
Octavian Goga: De demult... ..	29
Tudor Arghezi: Flori de mucigai.....	52
Tudor Arghezi: Testament.....	155
Vasile Alecsandri: Malul Siretului.....	100
Vasile Voiculescu: În Grădina Ghetsemani	56

Cuprins după cuvinte cheie

Artă poetică modernistă	32, 44, 52, 155
Artă poetică neomodernistă.....	83
Artă poetică romantică	124
Artă poetică simbolistă	135
Baladă cultă	108
Basmul cult	139
Comedia	128
Criticismul junimist.....	20
Dacia literară.....	26
Dramă modernă postbelică.....	66
Elegie filozofică.....	145
Eugen Lovinescu.....	112
Idilă filozofică	48
Modernismul	112
Nuvela fantastică	77
Nuvela istorică, romantică.....	5
Nuvela realist-psihiologică	103
Operă dramatică	66, 128
Poem romantic.....	87
Poezia tradiționalistă	56
Poezie epică.....	108, 148
Poezie modernă	32, 44, 148
Poezie modernistă.....	52, 155
Poezie neomodernistă.....	2, 35, 83
Poezie postmodernistă.....	17
Poezie romantică.....	48, 124, 152
Poezie romantică de inspirație folclorică.....	145
Poezie simbolistă	73, 135
Prelungiri ale romantismului și ale clasicismului.....	29, 108
Proza pașoptistă.....	5
Rolul literaturii în perioada pașoptistă.....	26
Roman al experienței	159
Roman interbelic	11, 38, 60, 94, 159

Roman modern, realist.....	117
Roman modern realist de tip balzacian.....	38
Roman modern, realist-obiectiv și social.....	60
Roman modern, subiectiv, al experienței.....	94
Roman modern, subiectiv psihologic.....	159
Roman tradițional realist mitic.....	11
Romanul de după al Doilea Război Mondial (postbelic).....	117
Societatea „Junimea” și Titu Maiorescu.....	20
Text liric din perioada pașoptistă.....	100

Cuprins după personaje

- Alexandru Lăpușneanu** – Caracterizarea personajului dintr-o nuvelă romantică, istorică
(Costache Negruzzi: Alexandru Lăpușneanu).....166
- Cetățeanul turmentat** – Caracterizarea personajului dintr-o operă dramatică / dintr-o comedie
(Ion Luca Caragiale: O scrisoare pierdută)170
- Costache Giurgiuveanu** – Caracterizarea personajului dintr-un roman modern realist (balzacian) / roman interbelic (George Călinescu: Enigma Otiliei).....173
- Felix Sima** – Caracterizarea personajului dintr-un roman modern realist (balzacian) / roman interbelic (George Călinescu: Enigma Otiliei).....176
- Ghiță** – Caracterizarea personajului dintr-o nuvelă realist-psihologică (Ioan Slavici: Moara cu noroc) 180
- Harap-Alb** – Caracterizarea personajului dintr-un basm cult (Ion Creangă: Povestea lui Harap-Alb).....183
- Ilie Moromete** – Caracterizarea personajului dintr-un roman postbelic / roman modern realist (Marin Preda: Moromeții) 186
- Ion Glanetașu** – Caracterizarea personajului dintr-un roman modern, realist-obiectiv / roman interbelic (Liviu Rebreanu: Ion)..... 189

- Maitreyi** – Caracterizarea personajului dintr-un roman modern, subiectiv, al experienței / roman interbelic (Mircea Eliade: Maitreyi)..... 195
- Ștefan Gheorghidiu** – Caracterizarea personajului dintr-un roman modern, subiectiv de analiză / al experienței / roman interbelic (Camil Petrescu: Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război)..... 200
- Vitoria Lipan** – Caracterizarea personajului dintr-un roman tradițional realist /roman interbelic / Personaj feminin (Mihail Sadoveanu: Baltagul)205
- Zaharia Trahanache** – Caracterizarea personajului dintr-o operă dramatică / dintr-o comedie (Ion Luca Caragiale: O scrisoare pierdută)..... 209

Subiecte

Marin Sorescu: Alchimie

Poezie neomodernistă

Neomodernismul este un curent ideologic, o orientare literară care s-a manifestat în perioada postbelică și se caracterizează prin redarea temelor grave într-o manieră ludică, ce ascunde însă tragicul. Scriitorii neomoderniști doresc să se despartă de „spiritul veacului”, care este cel al războaielor și doresc să recupereze adevăratele valori și modele. Literatura neomodernistă este definită printr-un imaginar poetic inedit, limbaj ambiguu, metafore subtile și expresie ermetică. Poezia capătă puternice accente lirice, fiind caracterizată prin extinderea imaginației până la zona suprarăului, prin luciditate și fantezie, sensibilitate și ironie, confesiune sau reflexivitate puternică. Creația neomodernistă este expresia metaforică a trăirilor profunde ale poetului, a unor emoții puternice, o revigorare a lirismului pur, după o perioadă dominată de dogmatism.

Adevărata revenire a lirismului se produce odată cu generația '60, reprezentată, mai ales de Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ana Blandiana. Poezia acestei generații pune accent pe valoarea estetică, așadar frumosul devine elementul primordial al operei literare, întorcându-se către marile teme ale lirismului, tratate în tonalitate subiectivă. Apelul la tradiția lirică autentică, întoarcerea la poeticitate și apelul la o motivație etică a discursului liric sunt trăsături ale neomodernismului poetic românesc.

Marin Sorescu este un reprezentant tipic al generației '60 deoarece temele, motivele, dar și mijloacele de expresie ale curentului se regăsesc în creațiile sale. În operele sale predominantă și definitorie este tema sentimentală, a sufletului. E vorba mereu de substituirea unei realități mai

ample, mai complexe, printr-una simplă, cotidiană, între care apoi se stabilesc corespondențe metaforice sau simbolice. Limbajul ambiguu, metaforic, sintaxa poetică nouă, intelectualismul, introducerea ludicului, a ironiei, a parodiei sunt caracteristicile liricii soresciene.

Poezia „Alchimie” prezintă o viziune originală despre existență, despre aspirația umană, concepută sub forma unui monolog adresat, o rugă insistentă a poetului care caută fericirea.

Opera începe cu o adresare directă celor „nouăzeci și nouă de elemente”, invocație repetată la începutul fiecărei strofe, accentuând, pe de o parte, dorința crescândă a eului liric, iar, pe de altă parte, neputința lui de a fi găsit fericirea.

Sugerat și prin titlu, dar și prin enumerația „atâta fier, atâta aur, atâta mercur”, eul liric caută – asemenea alchimiștilor – o formulă magică care să-i aducă fericirea. Invocă elementele chimice, cerându-le să se amestece în așa fel, încât să se obțină ceea ce caută: al o sutălea element: perfecțiunea, fericirea. „Potrivii-vă”, „și dați-mi fericirea” spune el.

În următoarea strofă se constituie o antiteză între gândirea lucidă, reprezentată prin cuvintele „calcule” și „înțelepciune” respectiv sentimentele, reprezentate prin „fericire”. Astfel se pune în opoziție omul de știință / alchimistul și artistul / poetul. Alchimistul, gânditorul rațional caută fericirea în timp ce artistul o dorește. Noțiunea fericirii însă îi aseamănă: găsirea Totului, a absolutului, a perfecțiunii, a pietrei filozofale. Elementele chimice s-au amestecat greșit și în loc de fericire a ieșit înțelepciunea, care a fost un obstacol pentru artist-poet.

O altă opoziție deschisă de poezie este aceea dintre tinerețe și maturitate, sugerată prin a treia strofă. În tinerețe omul speră în găsirea fericirii, în găsirea absolutului, a perfecțiunii, însă înțelepciunea maturității îl face să înțeleagă că idealul fericirii este o iluzie. Astfel, elementele chimice pot reprezenta obstacolele vieții sau experiențele care îl maturizează pe om, fie

el artist sau om de știință. Alchimistul învață din încercări, omul din experiențe, dar ambii învață prețul fericirii.

Ultima strofă prezintă o ultimă încercare a eului liric de a obține fericirea prin formule magice. Elementele sunt în număr insuficient în „tabloul ființei mele”, metaforă a universului interior. Timpul a fost risipit, acel timpul care a fost dat pentru a găsi prin diferite combinații ale elementelor produsul final: fericirea. Enumerația „o zi / Și încă un an. Și încă o vârstă...” sugerează imposibilitatea găsirii fericirii, iar, văzută din perspectiva timpului, sugerează pierderea irecuperabilă a tinereții, care este timpul privilegiat al fericirii.

Marin Sorescu este, în poezie, un spirit „demitizant”, dar original prin „capacitatea expresiei de a sugera raporturi nevăzute dintre lucruri” (Eugen Simion), prin specularea unor sentimente sau întâmplări, prin schimbarea unghiului emoției printr-un joc de cuvinte, printr-un artificiu formal. Imaginarul poetic transfigurează realitatea concretă într-o simțire artistică, a cărei interpretare implică reflectarea sensibilă a propriilor sentimente, prin funcția expresivă și estetică a cuvântului. Poet neomodernist, Marin Sorescu are priceperea excepțională de a „jongla cu formulele literare” prezentând problematici existențiale în care se poate regăsi oricare cititor.

Modernismul / Eugen Lovinescu

Perioada interbelică a reunit numeroși scriitori de valoare care au realizat numeroase opere artistice reprezentative prin originalitatea lor. Totodată a apărut o școală critică pe măsură, capabilă de a surprinde fenomenul literar în toată complexitatea lui. Interesul pentru specificul național, dorința alinierii la valorile culturii europene au generat două orientări opuse, dar complementare: modernismul și tradiționalismul.

Conceptul de modernism nu acoperă o mișcare literară și ideologică unitară. În cultura occidentală, perioada modernă a început în a doua jumătate a sec. al XIX-lea, odată cu revoluția industrială și dezvoltarea orașului. Așadar, se poate vorbi de un modernism istoric și de un altul artistic. Revoluția industrială a schimbat economia: producția de bunuri a crescut spectaculos, s-a dezvoltat transportul maritim și feroviar, a crescut nivelul de trai, s-au modernizat formele de învățământ, teatru și presă. Apar noi forme artistice, ca filmul și fotografia. În literatură, romanul dominat în secolul al XIX-lea de realism, începe să-și îndrepte atenția spre viața interioară, ca o consecință a teoriilor lui Freud.

În sens larg, modernismul reprezintă un curent artistic și literar de înnoire a literaturii secolului al XX-lea, caracterizată prin negarea tradiției și prin impunerea unor noi principii de creație. Astfel, modernismul include curentele artistice ca simbolismul, expresionismul, curentele de avangardă. Una dintre explicațiile modernității estetice este dată de Baudelaire, pentru care modernul este, alături de clasic, un artist perpetuu, etern. Modernismul înseamnă ruperea de tradiție, respingerea tuturor ierarhiilor de valoare și a sistemelor de idei create de perioadele anterioare. Arta modernă este marcată de nevoia de

înnoire, de inovare. Limbajul poetic se îndepărtează din ce în ce mai mult de tiparele comunicării obișnuite, tinzând de la sugestia simbolistă la ermetism.

În literatura română Eugen Lovinescu este cel care se afirmă ca teoretician al modernismului prin revista „Sburătorul”, punând bazele modernismului românesc. Revista “Sburătorul” a apărut la București între 1919-1922 și 1926-1927, în paginile căruia au debutat poeți și scriitori ca Ion Barbu, Ilarie Voronca, George Călinescu, Camil Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu. Cenaclul literar, inițiat în 1919, a avut o activitate permanentă și o organizare riguroasă, continuând să funcționeze încă patru ani după moartea lui Lovinescu. Criticul a debutat cu o atitudine antisămănătoristă și antisymbolistă, iar ca adept al spiritului maiorescian, susținea dreptul tuturor claselor sociale de a fi reflectate în literatură, având în vedere mai ales reprezentarea burgheziei aflate în plin progres și afirmare culturală.

În articolul de deschidere, Eugen Lovinescu, directorul revistei și fondatorul cenaclului cu același nume, anunță intenția de a se ocupa numai de literatură și, ceea ce va deveni scopul principal al criticului estea descoperirea noilor talente, pregătind astfel o nouă generație literară.

Teoria sincronismului și cea a mutației valorilor estetice sunt legate de numele lui Lovinescu și au stârnit discuții în epocă. Teoria sincronismului pornește de la premisa că literatura unui popor trebuie să se dezvolte simultan cu literaturile mai avansate, astfel încât să nu apară diferențe calitative majore. Eugen Lovinescu dezvoltă teoria imitației, susținând ideea că uneori este necesar ca o literatură care a evoluat mai puțin să împrumute modele din literaturile mai avansate, astfel încât să înregistreze un progres. Eugen Lovinescu își elaborează teoria într-un moment în care, fără a imita, literatura română nu ar mai fi evoluat.

Principiul sincronismului în literatură înseamnă acceptarea schimbului de valori, a elementelor care conferă originalitate și

modernitate fenomenului literar. În esență, modernismul lovinescian pornește de la ideea că există un spirit al veacului, explicat prin factorii materiali și morali, care impune omogenizarea civilizațiilor, integrarea într-un ritm de dezvoltare sincronă. În condițiile în care există diferențe între civilizații, cele mai puțin avansate suferă influența binefăcătoare a celor mai avansate. Influența se realizează în doi timpi: mai întâi se adoptă, prin imitație, forme ale civilizației superioare, apoi se stimulează crearea unui fond propriu. Prin modernizare, Lovinescu înțelege depășirea unui „spirit provincial”, deci nu opoziția față de tradiție, de specificul național. Polemica lui cu tradiționalismul nu conduce la combaterea factorului etnic în crearea de cultură, ci la sublinierea necesității de înnoire.

În consecință, pentru sincronizarea literaturii cu „spiritul veacului”, sunt necesare câteva mutații esențiale în plan tematic și estetic. Aceste mutații constau în: trecerea de la o literatură cu tematică preponderent rurală la o literatură de inspirație urbană, cultivarea prozei obiective, evoluția poeziei de la epic la liric; intelectualizarea prozei și a poeziei; dezvoltarea romanului analitic.

Principalele opere de critică ale lui Eugen Lovinescu sunt *„Istoria civilizației române moderne”* și *„Istoria literaturii române contemporane”*. Un loc aparte ocupă și monografiile unor scriitori – „Grigore Alexandrescu. Viața și opera lui”, „Costache Negruzzi. Viața și opera lui” precum și studiul „Titu Maiorescu” în două volume.

Polemica lui Eugen Lovinescu, purtată cu sămănătoriștii și poporanisții, s-a axat pe faptul că aceștia susțineau realizarea, în continuare, a creațiilor literare cu temă rurală, care să reflecte simpatia exagerată pentru țărani, în timp ce criticul luptă pentru modernizarea literaturii române prin crearea prozei obiective, a prozei de analiză psihologică, precum și conturarea personajului intelectual, mult mai interesant prin „speculațiile intelectuale și sentimentale, jocurile complexe de sentimente”.

Apariția romanului „Ion” de Liviu Rebreanu a însemnat o adevărată izbândă pentru literatura română, Eugen Lovinescu fiind de-a dreptul entuziasmat, întrucât această proză obiectivă, chiar dacă avea temă rurală și personajele erau țărani, a constituit primul roman modern înscriindu-se în direcția de sincronizare a literaturii române. În „Istoria literaturii române moderne”, Eugen Lovinescu acordă un capitol întreg prozatorului Liviu Rebreanu, considerat creatorul romanului românesc modern în literatura română datorită apariției primului roman obiectiv „Ion” și a primului roman de analiză psihologică „Pădurea spânzuraților”. Sub titlul „*Creația obiectivă: L. Rebreanu: Ion*”, Lovinescu face o analiză critică operei, începând cu afirmația că apariția romanului „Ion” „rezolvă o problemă și curmă o controversă”. Criticul consideră că romanul „Ion” este realizat după „formula marilor construcții epice”, organizat în jurul „unei figuri centrale, al lui Ion”, și ilustrează „viața socială a Ardealului”. Lovinescu compară personajul lui Rebreanu cu țărani lui Balzac și Zola, spunând despre Ion că este „expresia instinctului de stăpânire a pământului, în slujba căruia pune o inteligență ascuțită, o cazuistică strânsă, o viclenie procedurală și, cu deosebire, o voință imensă”.

Comparația critică se îndreaptă în continuare către Moliere, criticul român găsim o asemănare între cei doi scriitori în ceea ce privește dominarea personajelor de o singură mare pasiune: „În sufletul lui Ion există o luptă între <glasul pământului> și <glasul iubirii>, dar forțele sunt inegale și nu domină decât succesiv”. O comparație critică surprinzătoare este între eroul lui Stendhal, Julien Sorel, și Ion, în ceea ce privește procedeul folosit pentru atingerea scopului: amândoi se folosesc de femeie „ca de o treaptă necesară”, ea fiind numai „un obiect de schimb în vederea stăpânirii bunurilor pământești”. Lovinescu analizează atent și minuțios personajul principal, considerând că are un suflet simplu, că iubește pământul „cu ferocitate”, ajungând la concluzia că Ion este „poate mai mare ca natura”.

Lovinescu apreciază formula ciclică a romanului, stilul anticalofil și prezentarea evenimentelor, faptelor, construcția personajelor „după legile obiectivității”. Celelalte personaje ale romanului beneficiază de o analiză precisă, succintă și pertinentă din partea lui Lovinescu, prin observația critică a intelectualității, a țăranilor, precum și prin prezentarea lumii rurale, „oameni în exemplare felurite ce se desprind din indiferența obiectivă a scriitorului...”

În concluzie, criticul susține monumentalitatea romanului „Ion”, accentuează meritele literare ale lui Rebreanu și evidențiază din nou importanța acestei creații, considerând-o „prima mare creație obiectivă”.

Eugen Lovinescu a fost o personalitate de înaltă ținută intelectuală ce a exercitat o influență remarcabilă asupra emancipării și dezvoltării literaturii române.

Personaje

Alexandru Lăpușneanu

Costache Negruzzi: Alexandru Lăpușneanu

Caracterizarea personajului dintr-o nuvelă romantică, istorică

Conform esteticii romantice și recomandărilor făcute de Kogălniceanu în articolul-program „Introducere”, Costache Negruzzi este întemeietorul nuvelisticii istorice românești. Nuvela istorică este o specie literară cultivată de scriitorii romantici, care evocă trecutul istoric prin temă, personaje, culoarea epocii.

În acest sens, „Alexandru Lăpușneanu” este prima nuvelă istorică din literatura română, o capodoperă a speciei, în care scriitorul valorifică, în manieră artistică un moment din istoria Moldovei. Publicată în perioada pașoptistă, în primul număr al revistei „Dacia literară”, nuvela aparține prozei romantice, având ca temă istoria, având un conflict romantic, bazat pe antiteza dintre boieri și domnitor. Trăsătură romantică este și narațiunea lineară, urmărindu-se a doua domnie a lui Lăpușneanu de la intrarea în țară până la sfârșitul lui dramatic. Personajul principal este un personaj romantic, un erou excepțional în situații excepționale, în jurul căruia gravitează evenimentele. Culoarea epocii este redată prin descrieri amănunțite, cu valoare documentară, cum ar fi de exemplu descrierea vestimentației unor personaje, a obiceiurilor de la curtea domnească, a mesei, ospățului domnesc, al slujbei religioase. Hiperbola este un alt procedeu artistic tipic romantic, care în nuvelă este prezent în ilustrarea unor trăsături a domnitorului, cum ar fi cruzimea în punctul culminant și deznodământul nuvelei. Pedepsa domnitorului și atitudinea lui în fața morții este romantică.

Nuvela are ca temă evocarea artistică a celei de-a doua domnii a lui Lăpușneanu, ilustrând lupta pentru impunerea autorității domnești și consecințele distrugătoare pe care le are un domnitor crud, nemilos. Naratorul este omniscient, impersonal, iar narațiunea este obiectivă, realizată la persoana a III-a. Narațiunea se desfășoară linear, perspectiva temporală fiind cronologică, iar perspectiva spațială este una reală, Moldova secolului al XVI-lea. Incipitul și finalul se caracterizează prin sobrietate, în incipit sunt rezumate evenimentele care motivează revenirea la tron a lui Lăpușneanu, iar finalul, în mod concis și obiectiv consemnează sfârșitul domnitorului tiran.

Echilibrul compozițional este realizat prin organizarea narațiunii în patru capitole, care fixează momentele subiectului. Capitolele au câte un motto sugestiv, astfel primul este „Dacă voi nu mă vreți, eu vă vreu...”, care este răspunsul dat de Lăpușneanu soliei boierilor care îl întâmpină la granița țării, și îi spun să renunțe la tronul Moldovei deoarece poporul nu-l vrea. Motto-ul celui de-al doilea capitol este „Ai să dai samă, doamnă!”, care este replica văduvei unui boier ucis de domnitor, o amenințare indirectă la adresa lui Lăpușneanu. Cel de-al treilea motto „Capul lui Moțoc vrem!” reprezintă cuvintele mulțimii de țărani veniți la curte în timpul ospățului pentru a-și exprima nemulțumirea față de Moțoc, care îi exploata. Motto-ul celui de-al patrulea capitol „De mă voi scula, pre mulți am să popesc și eu...” este amenințarea rostită de Lăpușneanu celor care îl călugăriseră.

Nuvela are o temă istorică, autorul inspirându-se din cronica lui Grigore Ureche, din „Letopisețul Țării Moldovei”, de unde preia imaginea domnitorului, respectiv scene, momente, fapte și replici, însă se îndepărtează de realitatea istorică prin apelul la ficțiune și prin viziunea romantică asupra istoriei. Această licență istorică înseamnă de fapt transfigurarea artistică a faptelor istorice, cu scopul de a grada și a mări tensiunea narativă, pentru a scoate în evidență caracterul puternic al eroului, pentru a-l face un personaj memorabil, un erou excepțional, iar conflictul pune în evidență personalitatea puternică a domnitorului.

Personajul principal al operei este Alexandru Lăpușneanu, un personaj romantic, fiind un erou excepțional în situații excepționale. În prezentarea lui autorul folosește antiteza, astfel devine un personaj complex, contradictoriu, având și defecte și calități, ceea ce reiese în mod direct și indirect, mai ales din fapte, vorbe, gesturi și mimică. Cruzimea este trăsătura dominantă a personajului, trăsătură motivată de faptele sale cumplite, ca de exemplu actele de răzbunare, omorârea cu sânge rece a boierilor, decapitarea celor 47 de boieri, sau pedepsirea lui Moțoc.

Este un caracter contradictoriu, având câteva trăsături pozitive, care însă sunt în slujba celor negative. Are o voință și ambiție neclintită, este hotărât, trăsături sugerate prin vorbele sale („dacă voi nu mă vreți, eu vă vreu”), faptele sale precum și prin atitudinea lui când la graniță îl așteaptă solia boierilor. În ciuda voinței tuturor intră în țară, își reocupă tronul, având un singur scop: să se răzbune pe cei care l-au trădat în prima sa domnie. Este inteligent și isteț, știe că boierii nu-l vor, dar îi păcălește pe toți, inclusiv pe lingușitorul, ipocritul Moțoc. Se prefacă că îl iartă pe acesta, dar știe că va veni momentul când va scăpa și de el. Este un bun cunoscător de oameni, știe că Moțoc îl urăște, dar și că se teme de el. Reușește cu ușurință să-i păcălească pe boieri la biserică și să-i atragă în capcană. O altă calitate a lui este că își ține promisiunea: îi promite lui Moțoc că nu-l va ucide și se va ține de promisiunea făcută sau îi promite Ruxandrei „leacul de frică” pe care-l va realiza.

Însă aceste calități sunt folosite pentru a-și îndeplini planul crud al răzbunării, el având o atitudine negativă, un comportament violent față de toți. Este amenințător cu boierii la graniță, spunându-le: „să mă întorc? Mai degrabă își întoarce Dunărea cursul îndărăpt” sau cu soția lui când aceasta îi cere să înceteze răzbunarea sau în final, când este pe patul de moarte și își amenință propria familie. Dornic de răzbunare, vrea să devină din nou domnitor, spunându-le solilor la Tecuci: „voi veni ori cu voia, ori fără voia voastră”. Este un om rău, nemilos, crud, tiran, trăsături oglindite prin faptele și vorbele sale. Are o inteligență diabolică, reușind să-l manipuleze pe Moțoc sau mulțimea. Cu o

forță excepțională domină relația cu celelalte personaje, toți se tem de el, toți îl ascultă. Cu sânge rece își execută planul de răzbunare, ucide mulți boieri, le incendiază conacurile, le taie brațele, le scoate ochii, îi spânzură. Este sadic, manifestându-și plăcerea văzând cum sunt uciși cei 47 de boieri. Cu mult cinism îi arată doamnei Ruxandra piramida făcută din capetele boierilor uciși și văzându-și soția leșinată spune: „femeia tot femeie... în loc să se bucure, ea se sperie”. Este viclean și ipocrit, concepând un plan de răzbunare și de păcălire a boierilor, chiar și pe Moțoc reușește să-l păcălească. Ba mai mult, se folosește de el și astfel furia poporului se îndreaptă către boierul Moțoc și nu spre el. Stârnește ură și frică în toți prin faptele sale crunte. Nu iubește nici poporul, spune despre mulțime că sunt proști dar totuși îi e frică de ei, știe că este mare puterea lor „proști, dar mulți”. Aceste trăsături antitetice fac din acest personaj un erou romantic complex.

Este remarcabilă și modalitatea de caracterizare a acestui personaj. Este caracterizat nu doar prin faptele și vorbele sale, ci și prin gesturi și mimică, din care reiese că este ipocrit, impulsiv, plin de ură și dornic de răzbunare: „silindu-se a zâmbi” când salută boierii la graniță și „ochii-i scânteiară ca un fulger”; „râdea, mușchii i se suceau”. În finalul nuvelei este pedepsit pentru faptele sale, este otrăvit de soția lui la sfatul boierilor Spancioc și Stroici, nuvela având astfel un final romantic: „învață a muri, tu care știai numai a omori”. Replicile personajului sunt memorabile, două dintre ele formând motto-urile primului, respectiv al ultimului capitol. Prin aceste cuvinte eroul se autodefineste prin voința de neînvingător respectiv prin cruzime. Inteligența personajului este concentrată în replica „Proști, dar mulți!”, Lăpușneanu fiind conștient de puterea generată de furie a poporului.

Monumentalitatea personajului, excepționalitatea lui romantică, forța sa de a-și duce la sfârșit planul de răzbunare, indiferent de mijloace, spectaculosul evenimentelor, puterea de sugestie a replicilor fac din Alexandru Lăpușneanu, titularul nuvelei un personaj memorabil.